

УДК 336:657
Рапа Наталія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОЦІНКИ

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

Rapa Nataliia

FINANCIAL INSTRUMENTS AND FEATURES OF THEIR EVALUATION

В ринкових відносинах одним із важливих елементів виділяють фінансові інструменти. Трактують даного визначення є доволі не глибоким і не має великого історичного дослідження в науковій літературі.

У вітчизняній літературі трактування фінансових інструментів ґрунтується на законодавчо-нормативних актах. П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» визначає фінансовий інструмент як «...контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого» [1].

У навчальній літературі фінансові інструменти виділяються як специфічні активи, що являють собою законні вимоги їхніх власників на отримання певного грошового доходу в майбутньому, обертаються на фінансовому ринку і мають грошову вартість.

Тобто фактично фінансовий інструмент – це договір між сторонами, результатом якого є виникнення фінансового активу у одного суб'єкта господарювання та фінансового зобов'язання або інструменту капіталу у іншого суб'єкта господарювання [2].

У міжнародних стандартах бухгалтерського обліку і фінансової звітності виділяють п'ять стандартів, в яких розкривається порядок визнання і подальшого обліку фінансових інструментів на кожному етапі:

- МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання»;
- МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»;
- МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» (для підприємств, які не застосовують МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» до набрання ним чинності);
- МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації»;
- МСФЗ 9 «Фінансові інструменти».

Відповідно до МСФЗ 9 первісна вартість фінансових інструментів визначається за справедливою вартістю у сумі з витратами на угоду. Тоді як, порядок подальшої оцінки фінансових інструментів, тобто їх оцінки на дату балансу цілком залежить саме від того, до якої класифікаційної групи вони віднесені. Основоположний принцип класифікації фінансових інструментів полягає в тому, що в її основі – наміри компанії (бізнес-модель) стосовно фінансових інструментів. Для класифікації фінансового активу МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» запроваджено проведення двох тестів (рис.1.).

Особливістю бізнес моделі є те, що вона характеризує метод керування компанії своїми фінансовими активами і визначається на рівні управління ними. МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» передбачено три типи бізнес-моделей: утримання активу з метою отримання грошових коштів; утримання активу для отримання грошових коштів або продажу активу; інші бізнес-моделі.

Новим для обліку фінансових інструментів є порядок їх знецінення, який визначається згідно МСФЗ 9. Дана модель базується на передумові, що підприємство очікує можливі втрати від фінансового інструменту. Тому науковці виділяють дві модулі очікуваних кредитних збитків (рис. 2).

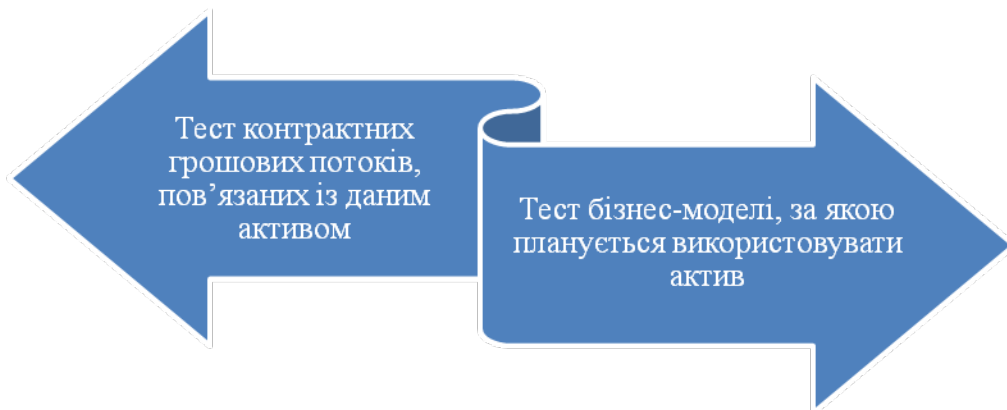

Рис. 1. Тести для класифікації фінансових активів

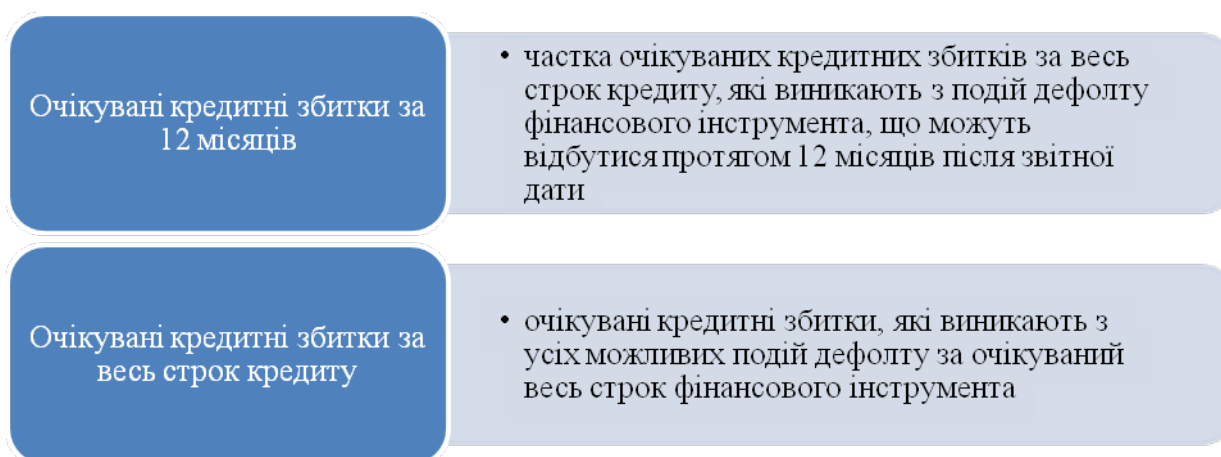

Рис. 2. Моделі очікуваних кредитних збитків

Також одним із видів фінансових інструментів є фінансові зобов'язання. Їх, як правило оцінюють за амортизаційною собівартістю. Даний метод оцінки передбачає первісну вартість з відрахуванням виплат основної суми та накопиченою амортизацією будь-якої різниці між цією первісною сумою та сумою погашення із застосуванням методу ефективної ставки відсотка, і мінус будь-яке зменшення внаслідок зменшення корисності або неможливості отримання.

Отже, фінансові інструменти є одними з найскладніших ділянок бухгалтерського обліку як за національними, так і за міжнародними стандартами. Саме тому важливим є дослідження даної теми, а особливо оцінки фінансових інструментів та їх відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 19.12.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>
2. Фінансові інструменти: облік та звітність за міжнародними стандартами. URL: <https://news.dtki.ua/accounting/reposts/39935-finansovi-instrumenti-oblik-ta-zvitnist-za-miznarodnimi-standartami>
3. Синькевич Н., Краузе О. Економічний аналіз: перспективи розвитку в умовах діджиталізації економіки. Галицький економічний вісник. 2023. № 2 (81). С 7-15. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.007